

Asia: VN/16832/2024

Hallituksen esitys rikoslain 16 luvun muuttamiseksi (sinivilkkusabotaasi)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunto hallituksen esityksestä rikoslain 16 luvun muuttamiseksi (sinivilkkusabotaasi)

Tarkasteltavana olevassa esityksessä esitetään poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisen (3 a §) ja poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamisen (3 b §) säätämistä rangaistavaksi. Esityksen keskeinen tavoite, poliisin, pelastustoimen ja ensihoidon häiriöttömän toiminnan suojaaminen, on erittäin tärkeä ja kannatettava. Poliisin, pelastustoimen ja ensihoidon häiriötöntä toimintaa on perusteltua suojata myös rikosoikeudellisin keinoin.

Käsillä olevassa lakiehdotuksessa esitetyissä säännöksissä ei ole kuitenkaan kyse rikossäännöksistä, joilla kriminalisoitaisiin aiemmin rankaisematonta toimintaa. Kuten esityksessäkin todetaan (s. 30), kriminalisoitavaksi esitetyissä teoissa on pääosin kyse jo nykyisin rikoslaissa rangaistaviksi säädettyistä teoista. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan kyseessä olevat teot voivat tulla rangaistavaksi joko voimassaolevien 16 luvun säännösten nojalla tai yleisten terveyttä, vapautta ja omaisuutta suojaavien rikossäännösten nojalla. Siltä osin kuin teot tulevat rangaistaviksi yleisten säännösten nojalla, hälytystoimintaan liittyviin henkilöihin tai omaisuuteen kohdistuvien tekojen erityinen paheksuttavuus on mahdollista huomioida rangaistuksen mittaamisessa yleisten rangaistuksen mittaamisperusteiden nojalla.

Voimassaolevassa sääntelyssä ei olekaan varsinaista aukkoa, jonka tukkimiseksi esitetty sääntely olisi tarpeen. Esityksessä tarkoitettuihin tekoihin puuttumisen ongelmat eivät ole liittyneet lainsäädännön aukkoihin vaan ennen kaikkea siihen, ettei epäilyistä teoista ylipäätään ilmoiteta viranomaisille tai ne eivät syystä tai toisesta etene viranomaisprosessissa. On oletettavaa, etteivät esitetyt uudet säännökset ainakaan yksinään korjaa tätä ongelmaa. Aito vaihtoehto esitetyle uudistukselle olisivatkin toimet, joilla pyritään tehostamaan voimassa olevan sääntelyn soveltamista tarkoitetuissa tapauksissa. Jos olemassa olevia perusmuotoisten tekumuotojen rangaistusasteikkoja ei esimerkiksi eräiden omaisuuteen kohdistuvien rikosten kohdalla pidettäisi riittävinä, teon

kohdistuminen poliisi- tai hälytystoiminnassa käytettyyn omaisuuteen olisi rikoslain systematiikan siitä kärsimättä lisättävissä tarvittaviin säännöksiin kvalifiointiperusteeksi.

Esitettyjen uusien kriminalisointien rikollisuutta ehkäiseviä vaikutuksia pidetään vähäisinä ja tehokkuutta rajallisena (s. 31–32). Esitetystä sääntelyssä onkin symbolisen kriminalisoinnin piirteitä. Uusia kriminalisointeja arvioitaessa lähtökohtana tulisi olla, että kriminalisointiin ryhdytään vain silloin, kun kriminalisoinnin voidaan ennustaa todellisuudessa vaikuttavan kriminalisoitavaan käyttäytymiseen. Koska, kuten esityksessäkin on todettu (s. 30–31), esitettyissä kriminalisoinneissa on kyse teoista, jotka voidaan jo nykyisellään yleisesti ymmärtää rikolliseksi toiminnaksi, ei esitettyjä muutoksia voi pitää välttämättöminä myöskään toiminnan rangaistavuuden selkeyttämiseksi.

Esitetyn sääntelyn suhdetta perustuslakiin tarkastelevassa 9 luvussa olisi perustelua arvioida laajemmin esitetyn 3 b §:n 2 momentin mukaisen tekemuodon ”oikeudettomasti muulla tavalla vakavasti haittaa poliisi- tai hälytystoimintaa” suhdetta sanan- ja kokoontumisvapauteen.

Selvää on, että rikoslain virkarikosäännökset, virkamiehiä suojaavat erityissäännökset ja niiden soveltamisala kaipaavat kiireellisesti selkeyttämistä ja kokonaistarkastelua. Virkarikossääntelyn tulkinta- ja soveltamisongelmat tai aukkokohdat eivät ole korjattavissa nyt käsillä olevan kaltaisilla yksittäisillä, sirpalemaisilla lainmuutoksilla. Esityksessä mainittu oikeusvarmuuden vahvistaminen (s. 31) tulee siksi tällä muutoksella vain hyvin rajatuilta osin täytetyksi.

Katsonkin, että vaikka esityksen taustalla olevat tavoitteet ovat perusteltuja ja ilmeisen kannatettavia, eivät esitetyt lainmuutokset parhaalla mahdollisilla tavalla vastaa näihin tavoitteisiin tai käytännössä havaittuihin rikoslainsäädännön muutostarpeisiin.

Minna Kimpimäki
Lapin yliopisto